

פרק העבירות	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

הנחיה מס' 2.13

עבירה במסמכים צבאיים

כללי

1. עבירה במסמכים צבאיים, לפי סעיף 105 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955 (להלן: "החש"ץ"), היא המקבילה הצבאית לעבירת הזיוף הקבועה בסעיף 418 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין") (סעיפים 105(1), (3) ו-4)), לצד עבירה של התרשלות בבדיקת אמיתות תוכנו של מסמך צבאי (105(2)).
2. התופעה של זיוף מסמכים צבאיים על מנת לזכות בהקלות בשירות או בטובות הנאה הינה תופעה מוכרת, שלה נודעים היבטי חומרה במישורים שונים:
 - א. מבחינת מהותם, המעשים שבס"ק (1), (3) ו-4) הם מעשים מתוכננים, "בעלי אופי עברייני", של זיוף או שימוש במסמך מזויף בכוונה להטעות. בדרך כלל נלווית להם כוונה נוספת שעניינה קבלת טובת הנאה, וכדברי בית הדין הצבאי לערעורים – "עשיית מעשי זיוף ומרמה על מנת לממש זכות זו היא מעשה מכוער ופגום, אשר מקומו לא יכירנו במסגרת צה"ל" (ע/36,38/11 התצ"ר נ' רס"ב רחימי וערעור שכנגד);
 - ב. המעשה חותר תחת החובה המוטלת על כל חייל לדווח אמת והאמון הרב שמפקדים ברשויות צה"ל רוחשים לתעודות צבאיות, שכן "המערכת הצבאית מיוסדת ובנויה על יחסי אמון ותלות הדדית, ואיננה יכולה לסבול דיווח בלתי אמין וכוזב. השתרשות תופעה כזאת משמיטה את הקרקע מתחת לאחת מאבני היסוד של הצבא. בנדון זה, כמובן, צריך להקפיד בקלה כבחמורה" (ע/252/90 רס"ר טויטו נ' התצ"ר).

מדיניות העמדה לדין

3. ככלל, יוגש כתב אישום נגד העובר עבירה במסמכים צבאיים, לפי סעיף 105 לחש"ץ.
4. מקום בו קיימות ראיות לכך שהמסמך הנחזה להעניק הטבה **נערך בידי החייל**, יש לייחס עבירה לפי סעיף 105(1) לחש"ץ.
5. השתמש החשוד במסמך מזויף, מבלי שקיימות בחומר החקירה ראיות לזהות המזייף או שהמסמך זויף על-ידי אחר, יש לייחס עבירה של שימוש במסמך מזויף, לפי סעיף 420 לחוק העונשין.
6. בעבירה של התרשלות בבדיקת מסמך צבאי (סעיף 105(2) לחש"ץ), בלא שנלוו להתרשלות תוצאות של נזק ממשי לגוף או לרכוש, ניתן להסתפק בהעמדה לדין משמעתית.
7. בכל מקרה בו מוגש אישום בגין סעיף 105 לחש"ץ, יש לבחון הוספת פרט אישום נוסף בגין עבירה נוספת הקשורה בנסיבותיה לעבירה זו, כגון העדר מן השירות, קבלת דבר במרמה וכדומה – הכול בהתאם לנסיבות המקרה.
8. על אף האמור בסעיף 3 לעיל, העמדה לדין משמעתית בגין עבירה במסמכים צבאיים תיתכן, מקום בו קיימות נסיבות **מיוחדות וחריגות** המצדיקות זאת. לעניין זה יובאו בחשבון נסיבות אישיות יוצאות דופן של הנאשם, מהות טובת הנאה שביקש החייל להשיג בין לעצמו ובין לאחר, התוודותו מיוזמתו, היעדר שימוש בפועל במסמך המזויף וכדומה.

פרק העבירות	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

זיוף תעודות רפואיות

9. ככלל, זיוף מסמכים הנחזים להעניק 30 ימי מחלה ומעלה, רכישתם, שימוש בהם או החזקתם מתוך מטרה לעשות בהם שימוש, או מסירת דיווחים כוזבים ביחס לימי המחלה או לחלקם, מבלי שהיו מעורבים בכך מסמכים מזויפים – יגרור אחריו הגשת כתב אישום.
- מובן, כי אין בכך, כדי לשלול הגשת כתב אישום כנגד העבריין, במקרה בו מדובר בכמות פחותה של ימי מחלה. ההחלטה במקרים אחרונים אלה תהא פועל יוצא של מכלול שיקולים, ובהם טיב הזיוף; מידת התחכום שנתלווה לעבירה (כגון שימוש בחותמות מזויפות); כמות המסמכים המזויפים כאמת מידה לשיטתיות המעשים; המעילה באמון שנתלווה לביצוע העבירה, אם בכלל; טובת ההנאה שהשיג העבריין באמצעות הזיוף, עברו של העבריין, מעורבותם של אחרים בביצוע העבירה, וכיוצא באלו נסיבות מחמירות.
10. זיוף טפסים המעניקים ימי מנוחה שמקורם **במרפאה צבאית**, יגרור הגשת כתב אישום בגין **עבירה במסמכים צבאיים**.
11. מקום בו התעודה הרפואית אשר זויפה, מקורה **במרפאת חוץ** אשר נותנת שירותי רפואה לחיילים או בית חולים, יש מקום לבחון הגשת כתב אישום בגין עבירת זיוף בכוונה לקבל דבר, לפי ס' 418 מציעא לחוק העונשין.
- במקרים בהם מדובר על תעודות רפואיות שאינן צבאיות, אשר מצריכות **אישור של גורם רפואה צבאי**, ראוי לייחס, במקרים המתאימים, עבירה של זיוף בכוונה לקבל דבר, בגין הכנת המסמך, **וגם** עבירה של שימוש במסמך מזויף, בשל העברתו לאישור הגורם הצבאי.
12. כמו כן, במקרים המתאימים, יש להגיש כתב אישום בגין זיוף בנסיבות מחמירות (לפי סעיף 418 סיפא לחוק העונשין), **למשל** בהתקיים הנסיבות הבאות:
- א. תכנון מוקדם של העבירה;
 - ב. חזרתיות בביצוע המעשים;
 - ג. ביצוע המעשים לאורך תקופה ארוכה;
 - ד. תחכום בביצוע המעשים או שימוש באמצעים מתוחכמים;
 - ה. ביצוע העבירה בצוותא עם אחרים;
 - ו. ביצוע העבירה תוך מעילה באמון או בתפקיד.
13. כאשר יש ראיות לכך, יש לייחס לצד עבירת הזיוף, גם עבירה או עבירות של היעדר מן השירות שלא ברשות, לפי סעיף 94 לחש"ץ, או עבירה של ידיעות כוזבות, לפי סעיף 108 לחש"ץ, לפי העניין.
14. בהתאם להנחיה 3.07 "הסדרים מותנים", יוצע לחשוד ו/או לבא-כוחו לערוך הסדר מותנה, בהתאם להוראות ההנחיה ובלבד שהתקיימו כלל התנאים הקבועים בה.

זיוף מסמכים המעניקים הקלות והטבות

15. זיוף מסמכים אשר מעניקים הטבות כלכליות, יגרור הגשת כתב אישום בעבירה במסמכים צבאיים, מקום בו שווי ההטבה שקיבל החשוד עולה על **2,500 ₪**. כאשר מדובר בזיוף מסמכים **שאינם צבאיים** (טפסי בנק, משכורות, תצהירים למיניהם וכדומה), יש לייחס עבירה של זיוף, חלף עבירה במסמכים צבאיים.

פרק העבירות	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

ניתן להגיש כתב אישום באחת מן העבירות האמורות אף כאשר שווי ההטבה נמוך מהסכום האמור, במקרים המתאימים לכך, בהם מתקיימות נסיבות חומרה מיוחדות, כדוגמת אלו המנויות בסעיף 17 להלן.

16. זייף חייל מסמך **בכוונה לקבל הקלה או הטבה עבור עצמו**, להבדיל, למשל, מחייל שזייף מסמך עבור חייל אחר – יש לייחס לו עבירה של זיוף בכוונה לקבל דבר, לפי סעיף 418 מציעא לחוק העונשין, חלף עבירה במסמכים צבאיים.

17. זייף חייל מסמך **בנסיבות מחמירות**, יש לייחס לו עבירה של זיוף בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 418 סיפא לחוק העונשין, חלף עבירה במסמכים צבאיים. "נסיבות מחמירות" לעניין זה הן, **בין היתר**, נסיבות אלו:

א. תכנון מוקדם של העבירה;

ב. חזרתיות בביצוע המעשים;

ג. ביצוע המעשים לאורך תקופה ארוכה;

ד. תחכום בביצוע המעשים או שימוש באמצעים מתוחכמים;

ה. ביצוע העבירה בצוותא עם אחרים;

ו. ביצוע העבירה תוך מעילה באמון או בתפקיד.

18. במקרים בהם הנאשם **קיבל דבר** כתוצאה מזיוף המסמכים או משימוש במסמכים המזויפים, ולא רק עשה את המיוחס לו **במטרה** לקבל דבר – יש מקום לייחס סעיף **נוסף**, שעניינו קבלת דבר במרמה, לפי סעיף 415 רישא לחוק העונשין, וזאת ללא תלות בשווי של אותו דבר (ע/115/06 **רס"ב עזרא נ' התצ"ר וערעור שכנגד**; ע/140/02 **התצ"ר נ' סמל ראובן וערעור שכנגד**).

ככל שהחשוד קיבל דבר בעל ערך או שווי שהינם משמעותיים במיוחד, או שמעשה המרמה בוצע בנסיבות שהינן חמורות במיוחד, תיבחן האפשרות לייחס לו עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין (ע/140/02 הני"ל; ע/36,38/11 הני"ל).

19. בהתאם להנחיה 3.07 "הסדרים מותנים", יוצע לחשוד /או לבא-כוחו לערוך הסדר מותנה, בהתאם להוראות ההנחיה ובלבד שהתקיימו כלל התנאים הקבועים בה.

זיוף מסמכים שעליהם אמון הנאשם (ממולאים במסגרת מילוי תפקידו)

20. כאשר חייל ממלא מסמך, אשר עליו הוא אמון במסגרת תפקידו ומילוו מעיד על עשיית פעולה נדרשת או אישור כלשהו, והמסמך זויף - יש מקום להעמידו לדין בגין עבירה במסמכים צבאיים או עבירה של זיוף, לפי העניין.

21. מקום בו זיוף המסמך מעיד על פעולה שנעשתה וכתוצאה מאי עשייתה נגרם נזק לרכוש או לגוף, ראוי לייחס לחייל, עבירה במסמכים צבאיים כעבירה משנית ונגזרת, לצד העבירה העיקרית.

22. בהתאם להנחיית תצ"ר 3.07 "הסדרים מותנים והסדרי הקפאה", יוצע לחשוד או לבא-כוחו לערוך הסדר מותנה, בהתאם להוראות ההנחיה ובלבד שהתקיימו כלל התנאים בה.

פרק העבירות	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

מדיניות מעצר עד תום ההליכים

23. במקרים בהם לעבירה במסמכים צבאיים נלווית עבירה נוספת, אשר מצדיקה מעצר עד תום ההליכים – יש לבקש את מעצרו של החשוד. זאת, בין היתר, על מנת למנוע אפליה בין חשודים בביצוע העבירה הנלווית לבין ביצוע עבירה במסמכים צבאיים בנוסף לעבירה הנלווית.
24. כך למשל, יתבקש ככלל מעצרו ה"סגור" של חיילים, החשודים בדיווח כוזב בדבר הימצאות בימי מחלה, בכל דרך שהיא – לא רק באמצעות שימוש במסמך מזויף, ובין אם היו מעורבים במעשה הזיוף ובין אם לאו – במקרים הבאים:
- א. כאשר תקופת ההיעדרות עומדת ברף ההעמדה לדין המנוי בהנחיית תצ"ר 2.14, הדיווח הכוזב או המעשה המערב מסמך מזויף התגלה זמן קצר לאחר שבוצע, וכתב האישום הוגש זמן קצר לאחר מכן;
- ב. כאשר תקופת ההיעדרות נמוכה מרף ההעמדה לדין המנוי בהנחיית תצ"ר 2.14, אך מתקיים צבר נסיבות חומרה מבין אלו המנויות בסעיף 12 לעיל. בכלל הנסיבות אליהן יש להידרש, ניתן למנות גם את סך ההיעדרויות של החייל נכון לאותה עת, ואת עמידתו של סכום זה, כשלעצמו, ברף ההעמדה לדין המנוי בהנחיית תצ"ר 2.14.
- כמו כן, בכלל נסיבות אלו ניתן יהיה למנות את עניינו של חייל שנקשר בהסדר מותנה או הסדר הקפאה ביחס למעשה הדיווח הכוזב, כמפורט בהנחיית תצ"ר 3.07, ושב ונעדר מן השירות (ראו והשוו אל ע"מ 71/17 רב"ט בוריק נ' התצ"ר).

טיעון לעונש

25. הכלל הוא כי בגין עבירה במסמכים צבאיים (ובכללה עבירת הזיוף) תעתור התביעה לעונשי מאסר בפועל, מאסר על תנאי, פגיעה בדרגות וכן קנס במקרים המתאימים. הטיעון במקרה בו הנאשם נושא דרגה (נגד או קצין) יתמקד בפגיעה בדרגתו. בית הדין הצבאי לערעורים פסק, לא אחת, כי הקלון הכרוך ביסוד המרמה האופייני לעבירה זו אינו מאפשר המשך נשיאת הדרגה. במקרים בהם נאשמו קצינים בעבירה זו, יש לעתור לעונש של פגיעה בדרגות הקצונה (ע/90/77 התצ"ר נ' סגן וולטר; ע/159/92 סרן ארכב נ' התצ"ר וערעור שכנגד; ע/74/94 התצ"ר נ' רס"ן עאמר; ע/240/99 רס"ל טומסיס נ' התצ"ר; ע/37/11 התצ"ר נ' רס"ר קליין).
26. כאשר העבירה במסמכים צבאיים קשורה לימי מחלה וכרוכה בהיעדרות מן השירות שלא ברשות, יש לעתור להחמרה בעונשו של הנאשם, באופן אשר ישקף את חומרתן של שתי העבירות ואת הערכים המוגנים הייחודיים העומדים בבסיס כל אחת מהן (ע/85/08 רב"ט פינטו נ' התצ"ר).
27. מקום בו נסיבות העבירה במסמכים צבאיים עניינן שימוש ברכב צבאי או שנלווית לעבירה במסמכים צבאיים עבירה של שימוש ברכב צבאי, יש לשקול עתירה לעונש של פסילת רישיון נהיגה (ע/134/92 רב"ט סלפטי וסמ"ר אסא נ' התצ"ר; ע/80/93 רב"ט פנחס נ' התצ"ר).
28. להלן תובאנה נסיבות, אשר תשפענה לחומרה על הטיעון לעונש מטעם התביעה בגין עבירה במסמכים צבאיים:
- א. סוג טובת ההנאה שניתן היה להשיג באמצעות הזיוף (למשל, זיוף מסמך צבאי שמטרתו השתמטות מיחידת שדה ליחידה עורפית, זיוף מסמך בשעת לחימה);

פרק העבירות	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

- ב. השגת "טובת ההנאה" בפועל, כאשר חומרה יתירה יש לייחס למקבל "טובת ההנאה" אשר עבר את עבירת הזיוף בעצמו (ע/54/98 טור' סטריקובסקי נ' התצ"ר; ע/112/01 רב"ט אזולאי נ' התצ"ר);
- ג. ניצול מעמד בביצוע העבירה (ע/3/04 התצ"ר נ' רס"ן מרקס);
- ד. אופי המסמך שזויף ומידת הנזק שנגרם לצה"ל או לאדם אחר עקב הזיוף (ע/140/02 הנ"ל);
- ה. היעדר ניסיון להשיג את ההטבה "בדרכים מקובלות" (ע/205/99 התצ"ר נ' טור' אדרי ו-ע/194/02 התצ"ר נ' רב"ט פנחס);
- ו. שיתוף חיילים נוספים בעבירה, ובמיוחד שיתוף פקודים (ע/81/11 התצ"ר נ' סמ"ר מראואני ו-ע/102/11 טור' כהן נ' התצ"ר);
- ז. עבר פלילי;
- ח. עבר משמעותי לקוי.